

Käräjäoikeuden ratkaisun viivästyminen

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerinvirastoon 12.4.2021 saapuneessa kantelussaan arvostellut Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen ja Etelä-Karjalan käräjäoikeuden menettelyä hänen asiansa käsittelyssä. Kantelijan mukaan asiassa hidasteltiin tahallaan, koska hän on romani.

SELVITYS

Etelä-Karjalan käräjäoikeuden laamanni on antanut asiassa 20.4.2021 päivätyn lausunnon, jonka liitteenä on ollut kärjätuomari A:n selvitys.

Poliisihallitus on antanut asiassa 7.6.2021 päivätyn lausunnon, jonka liitteenä on ollut Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen 20.5.2021 päivätty lausunto sekä asian tutkinnanjohtajien ja tutkijoiden selvitykset.

Lausunnot ja selvitykset toimitetaan kantelijalle ratkaisun ohessa tiedoksi.

RATKAISU

Oikeusohjeita

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Arviointi

Esitutinnan joutuisuus

Esitutkintalain 3 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä. Esitutkintalain 3 luvun 11 §:n 3 momentin mukaan esitutkintatoimenpiteet voidaan olosuhteiden sitä edellyttäessä asettaa tärkeysjärjestykseen.

Poliisilain 1 luvun 6 §:n 2 momentin mukaan poliisin tehtävät on hoidettava tehokkaasti ja taroituksenmukaisesti. Olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen.

Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen lausunnossa on todettu, että kantelussa tarkoitettu rikosasia tuli vireille 21.5.2018 poliisipartion oma-aloitteisesti hälytystehtävän yhteydessä kirjaamana rikosilmoituksena. Rikoksesta epäilty oli otettu kiinni tapahtumapaikalta ja hänet oli kuulusteltu seuraavana päivänä Lappeenrannan poliisiasemalla ennen vapauttamistaan. Kantelija kuulusteltiin esitutkinnassa asianomistajana 4.11.2018, ja hänen vammojaan koskeva lääkärinlausunto pyydettiin 5.11.2018. Lääkärinlausunnon saaminen viipyi, ja sitä koskeva pyyntö uudistettiin 23.1.2019. Tämän jälkeen poliisille toimitettu lääkärinlausunto oli päivätty 28.1.2019. Juttuun liittyvää todistajaa ei saatu tavoitettua esitutkintaan ja hänet etsintäkuulutettiin 15.10.2019. Todistaja oli tavoitettu kuultavaksi 12.2.2020. Esitutkinta päätettiin 10.3.2020, jolloin asia siirrettiin syyteharkintaan.

Poliisihallituksen lausunnossa on tuotu esiin, että esitutinnan kestoon on vaikuttanut tutkintaryhmän huomattavan suuri työmäärä suhteessa käytettävissä olleisiin henkilöresursseihin. Tutkinnanjohtajien mukaan esitutkintoja on jouduttu asettamaan kiireellisyysjärjestykseen. Keskeinen syy tutkinnan kestoon näyttäisi olevan Imatralle sijoitetun monia-alatutkintaryhmän vaikea työtilanne, mikä on näkynyt muun muassa siten, että kaikilla tutkijoilla on ollut yli 100 kesken-eräistä asiaa tutkittavanaan, jolloin niitä on jouduttu asettamaan jatkuvasti kiireellisyysjärjestykseen, minkä johdosta vähemmän kiireelliseksi arvioidut esitutkinnat joutuvat odottamaan vuoroaan. Viivästyistä on poliisilaitoksen lausunnon mukaan aiheuttanut myös tutkintaryhmän suuri henkilöstövaihtuvuus, mikä näkyy jo asiaan osallisten tutkijoiden ja tutkinnanjohtajien lukumäärässä. Asiassa on kolme eri tutkijaa joutunut aloittamaan juttuun perehtymisen alusta. Osan viivästyksestä selittää myös lääkärinlausunnon saantiin kestänyt aika, noin kolme kuukautta sekä todistajan etsintäkuulutukseen kulunut aika noin neljä kuukautta.

Poliisilaitoksella seurataan esitutinnan kestoja säännöllisesti ja erityisesti 540 vuorokautta viireillä olleiden asioiden osalta. Tuo vuorokausiraja oli tässä asiassa tullut täyteen aikana, jolloin tutinnan eteneminen oli odottanut etsintäkuulutetun todistajan tavoittamista. Tätä on yleisesti pidetty hyväksyttävänä syynä tutinnan viivästymiselle, minkä vuoksi asia ei ollut seurannassa myöskään noussut kiirehdyttävien joukkoon. Todistajan kuulustelun jälkeen esitutkinta oli saatu varsin joutuisasti päätökseen.

Poliisihallitus katsoo samoin kuin Kaakkois-Suomen poliisilaitos, että kantelua koskevassa asiassa tutkivana olleen rikosasian selvittämiseksi vaadittavat toimenpiteet eivät ole olleet erityisen vaativia tai laajoja. Tutkittava asia ei toisaalta ole ollut sellainen, että siihen olisi liittynyt erityisiä määräaikoja tai rikoksen vakavuuteen liittyviä syitä priorisoida sen tutkintaa. Tutinnan kestosta ei asiassa ole ylipäätään aiheuttanut vaaraa syyteoikeuden vanhentumiselle. Poliisihallitus katsoo, ettei esitutinnan kestoon ole asiassa liittynyt kantelijan epäilemiä vaikuttimia hänen etnisestä taustastaan, vaan viive on johtunut tutkijoiden yleisestä työtilanteesta ja henkilöstövaihdoksista, sekä osin juttuun liittyvän todistajan tavoittamisesta kuultavaksi.

Esitutinnan viivytyksetön aloittaminen ja toimittaminen palvelevat rikosten asianosaisten oikeusturvan toteutumista. Viivytyksettömyys on tärkeää myös koko rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuden ja uskottavuuden kannalta. Esitutkintapäätöksen tekemisen viivytyksettömyyttä arvioitaessa on lisäksi otettava huomioon oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 14 §:n 1 momentti (18/2012), jonka mukaan asianomistajan syyteoikeuden käyttämisen edellytyksenä on virallisen syyttäjän päätös jättää syyte nostamatta, tai syyttäjän taikka esitutkintaviranomaisen päätös siitä, että esitutkintaa ei toimiteta tai että se keskeytetään, taikka lopetetaan. Asianomistaja saa nostaa syytteen myös, jos esitutkintatoimenpiteiden suorittamista on tutkinnanjohtajan päätöksellä siirretty.

Esitutkinnalle tai esitutinnan aloittamista koskevan päätöksen tekemiselle ei voida asettaa enimmäisaikaa, vaan hyväksyttävää aikaa on arvioitava huomioon ottaen asian laatu, laajuus sekä yksilölliset erityispiirteet. Asiaan liittyvät ulkoiset tekijät, kuten käytettävissä olevat tutkintaresurssit sekä poliisin mahdollisuus asettaa tehtävänsä kiireellisyysjärjestykseen vaikuttavat tosiasiallisesti sekä esitutinnan mahdolliseen aloittamiseen, että sen toimittamiseen.

Lähtökohtana on pidettävä, että esitutkinta tulee suorittaa loppuun, tai päätös esitutinnan lopettamisesta tai rajoittamisesta tehdä, sellaisessa ajassa, että epäillyksi ilmoitettu rikos ei pääse vanhentumaan ja että syyttäjälle jäisi tarpeellista syyteharkinta-aikaa ja asianomistajalle aikaa käyttää toissijaista syyteoikeuttaan. Esitutkinnalle ja sitä mahdollisesti edeltäville alustaville selvityksille käytettävissä oleva aika on luonnollisesti sidoksissa muun muassa epäillyn rikoksen vanhentumisaikaan ja tutkintailmoituksen teko aikaan.

Ylimmät laillisuusvalvojat ovat aiemmissa kanteluratkaisuissaan hieman eri sanakäntein, mutta asiallisesti yhdensuuntaisesti todenneet, etteivät virkatehtävien organisointiin liittyvät puutteet voi olla hyväksyttävänä perusteena tehtävien asianmukaisen hoitamisen laiminlyömiselle. Sellaiset seikat, kuin työtehtävien määrän kausiluonteiset vaihtelut, henkilöstön vaihtuminen eri syistä ovat osa tavanomaista viranomaisen toimintaa ja sen johtamista. Ne ovat ainakin jossain määrin ennalta arvattavissa olevia seikkoja, jolloin niihin voi ja tulee varautua etukäteen sopivin järjestelyin. Tästä vastaa ensi sijassa asianomaisen poliisilaitoksen johto ja viime kädessä Poliisihallitus.

Kantelijan asian esitutkinta kokonaiskesto on ollut vuoden ja kymmenen kuukautta, josta vajaa kolme kuukautta on kulunut lääkärintausannon hankkimiseen ja noin neljä kuukautta etsintäkuulutetun todistajan tavoittamiseen. Poliisilaitos on tuonut esiin, että tuohon aikaan esitutkintoja on jouduttu asettamaan kiireellisyysjärjestykseen ja kantelijan asian esitutkinnan keston on vaikuttanut tutkintaryhmän huomattavan suuri työmäärä suhteessa käytettävissä olleisiin henkilöresursseihin. Tätä ilmoitusta ei ole aihetta epäillä.

Esitutkinnan kokonaiskesto ei voida pitää kohtuuttoman pitkänä ottaen huomioon edeltä ilmevät esitutkinnan keston vaikuttaneet seikat. Kantelun sekä käytettävissäni olleen selvityksen perusteella katson, että kantelussa tarkoitettu esitutkinta ei ole aiheettomasti viivästynyt Kaakkois-Suomen poliisilaitoksella.

Käräjäoikeuskäsittelyn joutuisuus

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on käsiteltävä ja ratkaistava asia joutuisasti.

Asian R 20/353 pääkäsittely on toimitettu 9.9.2020. Pääkäsittelyn pöytäkirjasta ilmenee, että tuomio asiassa on ollut tarkoitus antaa 28.10.2020. Jutun asianosaisille on ilmoitettu sähköpostitse 27.10.2020, että ratkaisu asiassa annetaan 30.10.2020 ja edelleen sähköpostilla 29.10.2020, että ratkaisu annetaan 12.1.2021. Käräjäoikeus on 4.12.2020 päivätyllä lausumapyyntöä pyytänyt asianomistajana asiassa ollutta kantelijaa lausumaan 18.12.2020 mennessä siitä, jatkaako kantelija yksityisoikeudellisten korvausvaatimusten ajamista riita-asiain oikeudenkäynnistä säädetyssä järjestyksessä vastaajan kuolinpesää vastaan tilanteessa, jossa vastaaja oli kuollut 16.11.2020. Ratkaisun antamista on edelleen lykätty siten, että lopullinen ratkaisu on annettu 29.3.2021.

Asian puheenjohtajana toiminut käräjätuomari A on tuonut selvityksessään esiin, että hänen päästyään tuomion kirjoittamisessa rangaistuksen määrääminen -osioon, hän oli todennut, että vastaajan entisyydestä huolimatta yhdyskuntapalvelurangaistus tai valvontarangaistus ehdot-

toman vankeusrangaistuksen sijasta olivat varteenotettava seuraamusmahdollisuus. Koska selvitystä ei ollut tilattu, hän oli tilannut sen ja siirtänyt tuomion antopäivän ajankohtaan, johon mennessä selvitys saataisiin tehtyä ja lausutettua. Rikosseuraamuslaitokselta 24.11.2020 saadun tiedon mukaan vastaaja oli kuollut 16.11.2020. Kantelijan avustaja oli 8.12.2020 ilmoittanut, ettei kantelija halua jatkaa korvausvaatimusten ajamista. Koska asia jäi avustajien laskuja lukuun ottamatta sillensä, se siirtyi pois kiireellisten asioiden joukosta. Mitään syytä, johon asianomistaja olisi tarvinnut päätöstä kiireellisesti, ei ole esitetty. Asianomistajan avustajan lasku ei olisi ollut hyväksyttävissä sellaisenaan eli ratkaisu edellyttäisi joka tapauksessa perusteluja. A:n mukaan tekemisiä on pakko priorisoida. Vähiten kiireelliset siirtyvät, valitettavasti useammankin kerran kiireellisempien tieltä. Hän oli jäänyt lomalle 23.12.2020 ja palannut töihin 7.1.2021, jonka jälkeen hänellä oli ollut muun muassa ison rikosasian kolmipäiväinen käsittely 12. - 14.1.2021.

Laamanni on todennut lausunnossaan, että kantelijan avustajan ilmoitettua 8.12.2020, ettei kantelija halua jatkaa korvausvaatimusten ajamista, asian lopullisen ratkaisun viivästymisellä ei ole ollut merkitystä kantelijan kannalta. Objektiivisesti arvioiden asian ratkaisu on kokonaisuudessaan viivästynyt jossain määrin 8.12.2020 jälkeen. Asia on ollut tämän jälkeen lopullisesti ratkaistavissa. Toisaalta kysymys on ollut lausuman jälkeen kärjätuomari A:n esille tuomalla tavalla ainoastaan ei-kiireellisistä avustajien laskuista, joita koskevilta osin tai muutoinkaan asiaa ei ole pyydetty kiirehdittäväksi. Kärjäoikeuden jossain määrin ruuhkautunut työtilanne, niukat resurssit sekä A:n esille tuoma hänen ison rikoskokonaisuutensa pääkäsittely 12. - 14.1.2021 ja sen aiheuttamat jälkitoimenpiteet huomioon ottaen laamanni on pitänyt luotettavana A:n antamaa selvitystä siitä, että kyseinen vähiten kiireellisemmän asian ratkaisu on siirtynyt useammankin kerran kiireellisempien asioiden tieltä. Mainittuun nähden ja huomioon ottaen erityisesti esitetyllä tavalla se, että viivästyminen 8.12.2021 jälkeen on koskenut ainoastaan avustajien laskuja koskevaa ratkaisua ja viivästymiselle ennen tätä on ollut perusteltu syy seuraamusta koskevan lisäselvityksen sekä vastaajan kuoleman seurauksena asianomistajalta pyydetyn lausumapyynnön vuoksi, viivästymistä on kaikkienensa pidettävä tässä kanteluasiassa merkitykseltään vähäisenä erityisesti kantelijan näkökulmasta.

Oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 8 §:n 2 momentin mukaan jos laajassa tai vaikeassa asiassa tuomioistuimen jäsenten neuvottelu tai tuomion laatiminen sitä vaatii, tuomio saadaan antaa tuomioistuimen kansliassa 14 päivän kuluessa pääkäsittelyn päättymispäivästä. Jos tuomiota ei voida erityisestä syystä antaa sanotussa määräajassa, se on annettava niin pian kuin mahdollista. Käsittelyn päättyessä saapuvilla oleville asianosaisille on ilmoitettava tuomion antamispäivä.

Apulaisoikeuskansleri on aiemmissa ratkaisuissaan ottanut kantaa kärjäoikeuden tuomion antamiseen määräajassa. Vastauksessaan 30.11.2006 (OKV/556/1/2005) hän arvioi, että OK 24

luvun 8 §:n 2 momentissa mainittu 14 päivää on enimmäisaika, jossa tuomio on viimeistään annettava ja että velvollisuutta kansliatuomion antamiseen viimeistään 14 päivän kuluessa on pidettävä varsin vahvana pääsääntönä. Apulaisoikeuskanslerin mukaan käytännössä tulisi pyrkiä lain esitöissä tarkoitetulla tavalla siihen, että tuomio annettaisiin mahdollisimman pian käsittelyn jälkeen ja että mainittua 14 päivän enimmäisaikaa ei ole tarkoitettu käytettäväksi kaavamaisena tuomion antamisajankohtana silloin, kun tuomiota ei julisteta heti pääkäsittelyn jälkeen. Oikeuskansleri antoi päätöksellään 30.5.2013 ([OKV/2/31/2013](#)) käräjätuomarille huomautuksen laiminlyönneistä antaa tuomio niin pian kuin mahdollista pääkäsittelyn jälkeen.

Ylimmillä laillisuusvalvojilla on ratkaisukäytäntöä myös tilanteista, joissa on kysymys hovioikeuden tuomion antamisen viivästymistä OK 24 luvun 17 §:n 2 momentissa tarkoitetusta 30 päivästä pääkäsittelyn päättymispäivästä lukien. Apulaisoikeuskanslerin 22.10.2008 antamassa päätöksessä on todettu, että tuomion antamisen viipymistä ei voi lähtökohtaisesti perustella viraston sisäisillä työjärjestelyihin liittyvillä seikoilla ([OKV/34/31/2006](#)). Tuollaiset seikat, kuten muiden juttujen aikataulut ja henkilöstön vuosilomat olisi pyrittävä etukäteisesti huomioimaan siten, että työjärjestelyt mahdollistavat oikeudenkäymiskaaren määräaikojen noudattamisen ([OKV/10/50/2008, 18.12.2008](#)). Apulaisoikeuskanslerin sijainen on viitannut edellä mainituista ratkaisuista ilmeneviin periaatteisiin 1.9.2011 antamassaan ratkaisussa ([OKV/971/1/2010](#)). Eduskunnan oikeusasiamies on 12.3.2021 antamassaan ratkaisussa ([EOAK/1952/2020](#)) todennut muun ohella, että tuomion antamisen viipymistä ei voi lähtökohtaisesti oikeuttaa tuomioistuimen sisäisiin työjärjestelyihin liittyvillä seikoilla.

Asiassa esitetystä selvityksestä ilmenee, että asian ratkaisu ei ole ollut annettavissa ennen kantelijan avustajan 8.12.2020 antamaa ilmoitusta. Avustajan ilmoituksen jälkeen asiassa on ollut kyse enää pääasian sillensä jäämisestä ja avustajien palkkiosta. Kyseessä ei nähdäkseni ole ollut laaja tai vaikea asia. Viraston sisäiset työjärjestelyihin liittyvät seikat kuten muiden juttujen aikataulutukset ja henkilöstön vuosilomat tulisi pyrkiä juttujen hallinnoinnissa etukäteisesti huomioimaan siten, että työjärjestelyt mahdollistavat oikeudenkäymiskaaren määräaikojen noudattamisen.

En voi yhtyä asian puheenjohtajana toimineen käräjätuomarin näkemykseen siitä, että asia olisi edellyttänyt erityistä syytä päätöksen antamiselle kiireellisesti. Kumoan myös selvyyden vuoksi selvityksestä ja lausunnosta välittyvän käsityksen siitä, että asianosaisen tulisi erityisesti kiirehtiä käräjäoikeutta saadakseen asiansa laissa säädetyssä ajassa käsitellyksi.

Asiaa on käsitelty pääkäsittelyssä 9.9.2020, jonka jälkeen tuomio olisi tullut antaa 14 päivän kuluessa. Koska tuomiota ei ole voitu antaa seuraamusselvityksen laatimisesta johtuen sanotussa määräajassa, se olisi tullut antaa esteen poistuttua niin pian kuin mahdollista. Asianosaisilla on oikeus luottaa siihen, että tuomion antamisessa noudatetaan, mitä siitä laissa on sää-

detty. Avustajan ilmoituksen jälkeen ratkaisun antaminen on kestänyt hieman alle neljä kuukautta, mitä ei voida pitää kohtuullisena aikana siitäkään huolimatta, että ratkaisun viivästyminen on johtunut ainakin jossakin määrin ymmärrettävistä syistä eikä kantelijan oikeusturva ole vaarantunut viivästymisen vuoksi. Katson, ettei asiassa ole tullut ilmi mitään sellaista, minkä perusteella olisi syytä epäillä, että viivästyminen olisi johtunut siitä, että kantelija on romani.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Asiaa selvitetessä on ilmennyt, että Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen Imatran monialaisen tutkintaryhmän esitutkintojen tutkinta-ajat ovat vähäisten henkilöstöressurssien ja henkilöstön vaihtuvuuden vuoksi lähteneet pidentymään. Poliisihallituksen lausunnon mukaan ryhmän vaikea työtilanne on näkynyt muun muassa siten, että kaikilla tutkijoilla on ollut yli 100 kesken-eräistä asiaa tutkittavanaan, jolloin niitä on jouduttu asettamaan jatkuvasti kiireellisyysjärjestykseen, minkä johdosta vähemmän kiireelliseksi arvioidut esitutkinnat ovat joutuneet odottamaan vuoroaan. Viivästystä on aiheuttanut myös tutkintaryhmän suuri henkilöstövaihtuvuus. Olen ottanut asian käsiteltäväksi omana aloitteenani. Asiaa käsitellään jatkossa diaarinumerolla OKV/2541/70/2021.

Jos tuomiota ei voida erityisestä syystä antaa oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 8 §:n 2 momentin mukaisessa 14 päivän määräajassa, se on annettava niin pian kuin mahdollista. Kiinnitän Etelä-Karjalan kärjäoikeuden kärjätuomari A:n huomiota oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 8 §:n 2 momentin noudattamiseen.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Linda Harjutsalo